

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ZÁVĚRY KONCEPČNÍ STUDIE

Koncepční studie je analytický dokument, který zkoumá možnosti uplatnění prvků duálního systému v českém prostředí – popisuje současný stav a možnosti, jak jej změnit.

Podkladem studie jsou nejen data z pilotních partnerství Pospolu, ale též dotazníkové šetření v úvodu projektu, srovnání se zahraničím a průběžné diskuse se sociálními partnery o jejich potřebách.

NÁVRHY OPATŘENÍ

V závěru studie je představeno celkem 13 systémových opatření, která jsou pro snadnější uchopení řazena do čtyř priorit:

- **první a druhá priorita** podporují především rozsah a kvalitu konkrétní spolupráce škol a firem,
- **třetí priorita** předpokládá významné změny v řízení systému odborného vzdělávání ve smyslu koordinace a je tedy podmíněna dohodou příslušných aktérů,
- **čtvrtá priorita** předpokládá významnější změny školského systému ve směru větší flexibility.

Opatření naleznete na prostřední dvoustraně ►

Součástí studie jsou i **scénáře možného dalšího vývoje**, které naleznete na vloženém listu ►

Závěry studie

www.projektpospolu.cz

NÁVRHY OPATŘENÍ

Priorita I: Usnadnění přechodu absolventů ze školy do praxe zapojením do reálného pracovního prostředí již v průběhu studia

A. Kvantitativní rozšíření realizace odborného výcviku a odborné praxe ve firmách:

- Zařadit alespoň **12 týdnů odborného výcviku (OV) v reálném nebo modelovém pracovním prostředí**, umožnit souvislejší bloky OV ve firmách a souvislé období OV ve 2. pol. 3. ročníku oborů s výučním listem a oborů L0; konkrétní délku praktického vyučování řešit vždy dle oborových specifik v RVP.
- U oborů **kategorie dosaženého vzdělání M** rozšířit možnosti **realizace praktického vyučování** v reálném nebo modelovém pracovním prostředí na **alespoň 8 týdnů** za celou dobu vzdělávání. Do tohoto období lze zahrnout i učební praxi konanou v reálném prostředí. Konkrétní délku praktického vyučování řešit vždy dle oborových specifik v RVP.
- U oborů kategorie dosaženého vzdělání M umožnit **individuální odborné praxe**. Umožnit konat odbornou praxi ve firmách i v době prázdnin.

Priorita II: Zvýšení kvalitativní úrovně kompetencí absolventů tak, aby odpovídaly potřebám zaměstnavatelů

B. Provázanost oborů počátečního odborného vzdělávání s odpovídajícími profesními kvalifikacemi NSK:

- Provázat **ŠVP s odpovídajícími profesními kvalifikacemi NSK** s cílem umožnit žákům počátečního odborného vzdělávání přípravu na profesní kvalifikaci NSK již v rámci vzdělávacího procesu ve školách.
- Připravit s ohledem na revidovanou soustavu oborů vzdělání základnu profesních kvalifikací potřebných pro naplnění ŠVP
- Podpořit postupnou **standardizaci obsahu profilové části maturitní zkoušky** u vybraných oborů kategorie dosaženého vzdělání L0 a M ve vazbě na obsah příslušné kvalifikace NSK- EQF4.

C. Modernizace pojetí všeobecného vzdělávání v odborném školství

ve smyslu důrazu na základní gramotnosti a klíčové kompetence podporující uplatnění nejen v pracovním životě.

D. Podpora systému zajišťování kvality odborného výcviku a odborné praxe nejen ve firmách:

- Vyžadovat od škol přípravu konkrétních plánů spolupráce se sociálními partnery formou dodatku ke školnímu vzdělávacímu programu (ŠVP).
- Stanovit povinné náležitosti dokumentace pro hodnocení výsledků žáků v OV/OP na bázi kompetencí (vč. portfolia kompetencí, firemních dokladů, dokladů ECVET pro národní mobilitu a EUROPASS dodatků), podpořit vznik vzorových formulářů.
- Zajištění kvality firemních pracovišť s využitím požadavků na akreditaci pro autorizované osoby NSK.

E. Personální zajištění spolupráce škol a firem:

- Podporovat **instruktory z firem**, aby získali profesní kvalifikaci „instruktor praktického vyučování“
- Zakotvit **povinnou stáž** v reálném pracovním prostředí **pro všechny učitele odborných škol** v rámci času vyčleněného pro samostudium v rozsahu 6 dnů ročně; stáž zakotvit jako předpoklad kariérního růstu.
- Vytvořit ve škole pozici **koordinátora spolupráce školy a firem**.

F. Ukončování studia ve spolupráci s firmami:

- Provázat průběžné a závěrečné hodnocení žáků prostřednictvím **portfolia kompetencí**. (Portfolio jako součást hodnocení závěrečné zkoušky a profilové maturitní zkoušky.)
- Revidovat podmínky **JZZZ a profilové MZ** tak, aby byla metodicky i finančně podpořena **realizace praktické části** těchto zkoušek **ve firemním prostředí**:
 - metodická podpora firem při tvorbě firemních zadání,
 - metodická podpora při tvorbě školní – firemní části ZZ,
 - metodická i finanční podpora účasti odborníků z praxe při vedení samostatné odborné práce,
 - metodická i finanční podpora odborníků z praxe (vedoucí, oponenti, konzultanti) při spolupráci na maturitní práci s obhajobou a při spolupráci na praktické maturitní zkoušce.

Priorita III: Sladování nabídky odborného vzdělávání se změnami kvalifikačních potřeb na trhu práce

G. Koordinační řízení odborného vzdělávání:

- Ustavení **koordinační/poradní platformy** pro odborné vzdělávání **na národní úrovni**.
- Podpora fungování **krajských koordinačních/poradních platform** s využitím stávajících struktur a ve vazbě na tvorbu RAP (regionální akční plány) a KAP (krajské akční plány) zaměřené na rozvoj vzdělávání v regionu.
- Začlenění **sektorového principu** do koordinačního systému na národní i krajské úrovni (sektorové rady, sektorové dohody, pakty zaměstnanosti).

H. Doplnění normativního financování o kvalitativní parametry týkající se např.:

- rozsahu spolupráce školy s firmami (počet žáků a hodin OV/OP ve firmách apod.)
- nastavení systému zajišťování kvality OV/OP žáků ve firmách
- míry uplatnění absolventů v oboru apod.
- míra předčasných ukončení studia
- úspěšnost žáků v NZZ a MZ atd.

I. Podpora fungování fondů pro sdílené financování OV na regionální nebo sektorové dimenzi.

J. Vytvoření systému predikcí potřeb trhu práce, které na celostátní i regionální úrovni mohou poukázat na trendy v potřebách zaměstnavatelů a tím dát dobrý základ pro strukturu podporovaných oborů vzdělání otevíraných na školách.

Priorita IV: Zvýšení atraktivity odborného vzdělávání pro mladé lidi

K. Posílení kariérového poradenství

- Metodicky a finančně podpořit kvalitu kariérového vzdělávání žáků na ZŠ i SŠ, jeho koordinaci se službami kariérového poradenství, a to vše ve spolupráci se zaměstnavateli.
- Podpořit pozici kariérového poradce ve škole – implementací konceptu školního poradenského pracoviště (ŠPP), vyřešit finanční podporu ŠPP a zajistit odpovídající kvalifikovanost kariérového poradce (např. PK NSK Kariérový poradce).
- Podpořit integrovaný systém kariérového poradenství, do kterého jsou zapojeny subjekty ze sféry vzdělávání a zaměstnanosti, na národní i regionální úrovni. Podpořit koordinaci školních a školských poradenských služeb v oblasti kariérového poradenství.

L. Zajištění lepší prostupnosti systému OV

V krátkodobém horizontu:

- Umožnit přijímání žáků do **1. ročníku** odborného vzdělávání stejné kategorie dosaženého vzdělání, koncipovaného společně pro více současných oborů, (např. pro 23-00-00 nebo 26-00-00 atd.).
- Podpořit fungování multioborových tříd.
- Umožnit **stupňovité ukončování vzdělávání** v oborech H a L0, kde budou existovat odpovídající obory vzdělání.
- Umožnit absolventům **oborů kategorie L0 získat výuční list** ve svém oboru.

Ve střednědobém a dlouhodobém horizontu:

- Revidovat soustavu oborů vzdělání a vytvořit **menší počet širěji koncipovaných oborů** na bázi společného odborného základu
- Umožnit postupnou specializaci a ukončování vzdělávání po 2., 3. a 4. roč. studia v závislosti na úrovni dosaženého stupně vzdělání a získané kvalifikace. Koncipovat ŠVP tak, aby žáci mohli získat odpovídající profesní kvalifikaci na úrovni EQF 2, resp.3, resp. 4.

M. Otevření alternativní cesty do terciárního vzdělávání

- **Oddělit získání stupně vzdělání a kvalifikace.** Koncipovat ŠVP tak, aby žáci mohli získat odpovídající profesní kvalifikaci, i když nezískají stupeň vzdělání (např. nezískají maturitu).
- Zavést **mistrovskou zkoušku**, umožňující vstup do terciárního sektoru bez maturity.

DISKUSE K NÁVRHŮM OPATŘENÍ

V diskusích na různých fórech jsme od ledna 2015 získali zpětnou vazbu, díky níž jsme mohli návrhy i podkladovou studii precizovat a získali jsme přehled o prioritách jednotlivých aktérů:

Školy*

- vytvoření pozice koordinátora spolupráce (17)
- umožnit stupňovité ukončování vzdělávání (16)
- povinné stáže ve firmách pro učitele (14)
- umožnit přijímání žáků do společného 1. ročníku (8)
- Umožnit v oborech L0 získat výuční list na úrovni EQF4 (8)
- koordinovat nábor ve vazbě na predikce trhu práce (7)

Zaměstnavatelé

- vznik regionálních koordinačních orgánů a fondů pro spolupráci škol a firem (14)
- koordinovat nábor ve vazbě na predikce trhu práce (13)
- umožnit přijímání žáků do společného 1. ročníku (11)
- kvantitativní rozšíření realizace OV a OP ve firmách (10)
- vytvořit systém predikcí trhu práce (8)

Zřizovatelé (kraje)

- vytvořit systém predikcí trhu práce (7)
- posílit kariérové poradenství (5)
- umožnit stupňovité ukončování vzdělávání (4)

* v závorkách jsou uvedeny počty prioritních hlasů, tučně jsou vyznačeny priority, na kterých je shoda alespoň dvou skupin

Odborná veřejnost

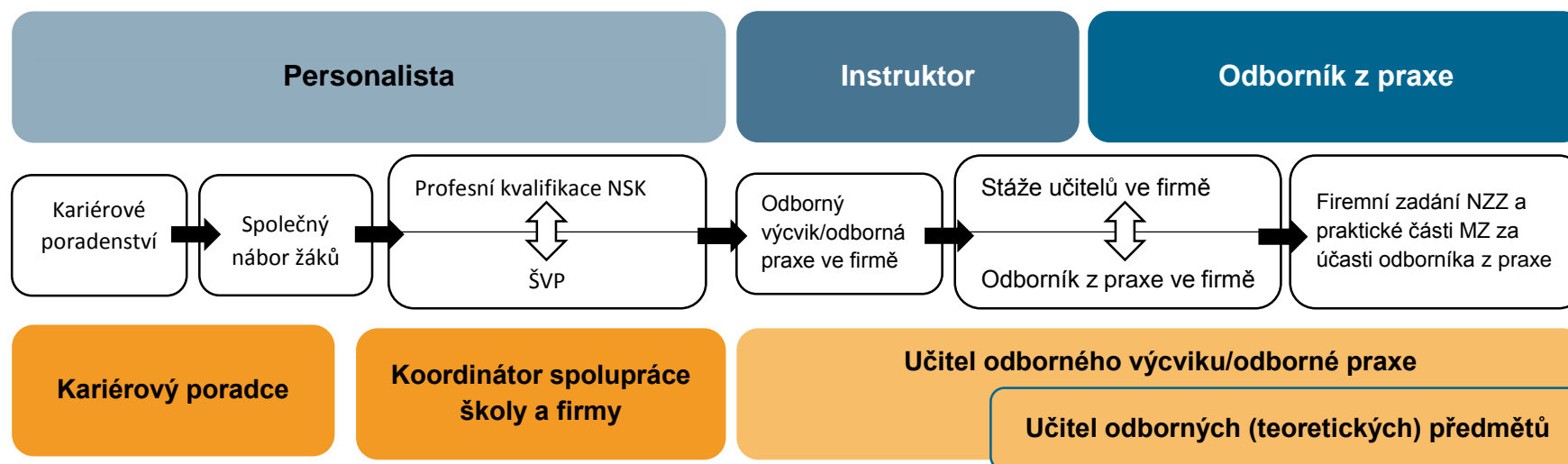
- vznik regionálních koordinačních orgánů a fondů pro spolupráci škol a firem (6)
- vytvoření pozice koordinátora spolupráce (5)
- umožnit přijímání žáků do společného 1. ročníku (5)
- posílit kariérové poradenství (5)
- povinné stáže ve firmách pro učitele (4)

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

Většinu návrhů, které ve studii prezentujeme, již dnes některé školy a firmy uplatňují. Posbírali jsme tyto příklady dobré praxe a věříme, že budou inspirací pro ostatní!

SCHÉMA SPOLUPRÁCE ŠKOL A FIREM

Kvalitní spolupráce škol a firem musí probíhat nejenom při zajišťování odborného výcviku a odborné praxe, ale v celém spektru činností počínaje kariérovým poradenstvím až po závěrečné a maturitní zkoušky s nároky na personální zajištění na obou stranách.

SCÉNÁŘE MOŽNÉHO VÝVOJE

Scénáře navazují na poznatky studie a výše uvedená opatření a nastiňují možnosti, jež mohou v budoucnu nastat ve vztahu k přijetí nebo nepřijetí navrhovaných opatření.

1. Koordinace státu a sociálních partnerů

Podaří se naplnit prioritu č III. Sladování nabídky odborného vzdělávání se změnami kvalifikačních potřeb na trhu práce a ustavit koordinační orgány státní správy a sociálních partnerů na tripartitní bázi s rozhodovacími pravomocemi a s dopady na financování středního školství. To umožní rozvoj středního odborného vzdělávání jako homogenní součásti vzdělávacího systému včetně provázanosti s dalším vzděláváním a poskytne vzdělávací příležitosti všem skupinám populace ve vazbě na potřeby hospodářství a možnosti uplatnění na trhu práce (naplnění dalších priorit). Střední odborné vzdělávání bude tak moci plnit nejen funkci přípravy mladých lidí pro uplatnění v pracovním životě, ale i další funkce přípravy na další vzdělávání a na život ve společnosti jako takové. Tato varianta vyžaduje aktivní roli státu při úpravě legislativního rámce vzdělávacího systému k větší flexibilitě – s vědomím, že se jedná o proces, jehož efekt se dostaví teprve dlouhodobě.

Finanční výhled:

- *Krátkodobý* – díky kvalitním projektům ESF dojde k užší spolupráci a koordinaci na regionální úrovni, proběhne pilotáž řešení (SŠ, kraje, firmy), a vznikne návrh kvalitativních indikátorů pro odborné vzdělávání.
- *Střednědobý* – bude znamenat stabilizaci daňových odpisů pro firmy spolupracující na OV/OP, vzdělávání instruktorů jako podporu aktivní politiky zaměstnanosti, tím proběhne tvorba kapacit ve firmách, vzniknou regionální fondy a bude zahájeno testování kvalitativních indikátorů pro odborné vzdělávání.
- *Dlouhodobý* – spolupráce v regionu za podpory fondů pro financování extra nákladů a kvality bude fungovat na bázi sdílení nákladů na OV/OP mezi SŠ a firmami.

2. Aktivizace firemního sektoru

Snaha koordinovat prosazování zájmů hlavních aktérů ve středním odborném vzdělávání bude neúspěšná a vzdělávací systém se bude značně diferencovat. Veřejné školství nebude schopno nabízet odborné vzdělávání na úrovni odpovídající technologickému vývoji a bude se stále více omezovat na všeobecné, příp. pouze základy odborného vzdělávání. Rostoucí roli v nabídce odborného vzdělávání bude hrát soukromý firemní sektor, který bude mít eminentní zájem na kvalitním vzdělání svých zaměstnanců, pozice státu bude oslabena. Kvalitní odborné vzdělání budou tedy poskytovat především soukromé subjekty, buď firmy samotné nebo subjekty firmami zřízené nebo v přímé vazbě na firemní sektor. Takové vzdělání se přesune z velké části na pracoviště firem, bude chápáno jako úzce utilitární příprava na konkrétní pracovní pozici. Vzdělávací příležitosti a tedy i možnost uplatnění na trhu práce se zlepší těm mobilnějším a bohatším, těm, kteří zůstanou odkázáni na veřejný sektor, příp. podpůrná sociální opatření se významně zhorší. Vůle měnit legislativní rámec bude omezená nebo budou změny natolik pomalé, že iniciativu převezme v rámci stávající legislativy soukromý sektor.

Finanční výhled

- postupně se bude zvyšovat rozdíl mezi čistě veřejně financovanými školami, školami sponzorovanými silným sociálním partnerem a soukromými školami.

3. Stagnace až degradace veřejného školství

Pokud ani firemní sektor nebude dost silný a zaměstnavatelé nebudou mít dost prostředků a vůle podporovat odborné vzdělávání, aby si zajistili kvalifikované zaměstnance, dojde k petrifikaci negativních jevů veřejného odborného školství (malá efektivnost, odtrženost od praxe), k jeho uzavírání ve vlastní „věži ze slonové kosti“ a tím k jeho celkové degradaci. Finanční prostředky na veřejné školství budou nedostatečné a jeho výkony budou zaostávat za kvalitativními potřebami společnosti a hospodářské sféry zvláště. Mladí lidé se stěží uplatní na trhu práce, nezaměstnanost poroste a bude chronická s dalšími důsledky pro výkonnost hospodářství. V tomto případě bude vůle měnit legislativní rámec také omezená nebo vůbec žádná.

Finanční výhled

- *Krátkodobý* – bude znamenat demotivaci SŠ pro spolupráci s firmami, která je náročnější časově i finančně; Dojde k demotivaci firem pro spolupráci se školami v širším měřítku nebo jen formální spolupráci z důvodu daňových odpisů bez praktické vlastní zkušenosti žáků; Oborová pestrost na SŠ (i díky soukromým školám) převládne nad reálnou situací na trhu práce.
- *Dlouhodobý* – při vyšší počtu žáků ve středních školách se zvýší nárok na už tak napjatý systém financování. Díky vyšší míře neúspěšných absolventů se budou se zvyšovat požadavky na státní rozpočet formou sociálních dávek, podpory v nezaměstnanosti a aktivní politiky zaměstnanosti; Dojde k odlivu zahraničních investic z důvodu málo kvalifikované a málo flexibilní pracovní síly. Postupně se bude zvyšovat rozdíl mezi čistě veřejně financovanými školami, školami sponzorovanými silným sociálním partnerem a soukromými školami.